

# دستورالعمل پیشگیری و مراقبت بیماری کورونا (COVID19)

برای بیماران مبتلا به سرطان، خانواده ها، مدیران و کارکنان مراکز بهداشتی درمانی

ویرایش یکم، اسفند ۱۳۹۸

## دستورالعمل پیشگیری و مراقبت بیماری کورونا (COVID19)

برای بیماران مبتلا به سرطان، خانواده ها، مدیران و کارکنان مراکز بهداشتی درمانی

### نویسندگان:

|                     |                        |
|---------------------|------------------------|
| دکتر علی قنبری مطلق | دکتر شراره سیفی        |
| دکتر پیام آزاده     | دکتر کاظم زنده دل      |
| دکتر فرزانه اشرفی   | دکتر مرتضی طباطبایی فر |
| دکتر سمیرا ازقندی   | دکتر لیلا مودب شعار    |
| دکتر احمد الهی      | دکتر محمد واعظی        |
| دکتر علی باسی       | دکتر مایسا یمرلی       |
| دکتر پونه پیرجانی   |                        |

### با همکاری:

|                     |
|---------------------|
| مهندس مصطفی خوشابی  |
| دکتر نسرين بیات     |
| آقای عمار قلعه نویی |
| خانم ندا دادخواه    |
| خانم فرشته صلواتی   |

### زیر نظر:

دکتر افشین استوار، دکتر رضا ملک زاده، دکتر علیرضا رئیسی، دکتر قاسم جان بابایی

## دستورالعمل پیشگیری و مراقبت بیماری کورونا (COVID19)

### برای بیماران مبتلا به سرطان، خانواده ها، مدیران و کارکنان مراکز بهداشتی درمانی

از آنجا که بیماران مبتلا به سرطان تحت درمان با انواع داروهای تضعیف کننده سیستم ایمنی هستند، در زمره گروه های در معرض خطر در نظر گرفته می شوند و تمهیدات لازم برای پیشگیری و درمان عفونت در آنها سطوح بالاتری را می طلبد.

راه های انتقال ویروس کورونا از شخصی به شخص دیگر از طریق ترشحات مجرای تنفس و تماس (با سطوح و یا فرد با فرد) به ویژه در زمان عطسه یا سرفه است. همچنین انتقال از راه ذرات هوا هم امکان پذیر است. دانستن این نکته حائز اهمیت است که احتمال انتقال بیماری از افراد ناقل بدون علامت هم وجود دارد. دوره نهفته بیماری از ۱ تا ۱۴ روز و در اکثر مواقع ۳ تا ۷ روز است. شایع ترین علائم این بیماری تب، خستگی، سرفه خشک و تنگی نفس است. تعداد کمی از بیماران علائمی مانند گرفتگی بینی، آبریزش بینی و اسهال دارند.

### توصیه های لازم برای بیماران و خانواده ها

#### توصیه های عمومی

- داشتن کمترین مواجهه با افراد به ویژه افراد دارای علائم مشکوک و اجتناب از لمس دیگران تحت هر عنوان از جمله دست دادن یا روبوسی
- توجه ویژه به برخی علائم مانند تب، سرفه، تنگی نفس، لرز، درد بدن، سردرد، اسهال، تهوع، استفراغ، آبریزش بینی به ویژه در طی دو هفته پس از تماس با فردی که این علائم را دارد
- مراجعه به پزشک درمانگر، مرکزی که بیمار در آن مراقبت های خود را دریافت می کند یا مراکز اعلام شده برای مراقبت کرونا، در صورت بروز علائم گلودرد، سرفه خشک، لرز یا بدون تب و تنگی نفس
- شستن مکرر دست ها با آب و صابون به مدت ۲۰ ثانیه (ترجیحا هر ساعت یک بار) یا استفاده از مواد ضدعفونی کننده حاوی الکل
- شستن دستها قبل از غذا، بعد از دستشویی، بعد از عطسه یا سرفه و پس از تماس با سطوح مشکوک به آلودگی
- گرفتن دهان و بینی با آرنج یا دستمال هنگام عطسه یا سرفه و انداختن دستمال بلافاصله درون سطل زباله دردار
- پرهیز از لمس چشم و صورت خود با دستهای شسته نشده
- ماسک زدن در صورت حضور در مکان های عمومی، مراکز درمانی و یا داشتن علائم تنفسی مانند سرفه و یا عطسه و یا مراقبت از بیمار با علائم تب و سرفه
- ضدعفونی کردن مرتب وسایلی که به صورت مکرر در تماس دست هستند مانند ریموت کنترل، دستگیره درها، گوشی همراه، لپتاپ یا تبلت
- پختن کامل مواد غذایی به ویژه گوشت و تخم مرغ

- تقویت سیستم ایمنی با مصرف مرتب میوه و سبزیجات شسته و تمیز شده و ویتامین C طبیعی
- برای کسب اطلاعات بیشتر به راهنمای "توصیه های بهداشتی در مقابله با کروناویروس جدید" تهیه شده در مرکز مدیریت بیماری های واگیر وزارت بهداشت مراجعه نمایید.

### در محیط های درمانی

- از پزشک درمانگر خود بخواهید تا حدی که به درمان، مراقبت و سلامت شما لطمه ای وارد نشود، اقدامات تشخیصی درمانی را به تعویق بیندازد یا به حداقل ممکن کاهش دهد.
- در صورت نیاز به حضور در مراکز تشخیصی درمانی، زمان حضور خود را به حداقل برسانید و از حضور در فضاهای انتظار شلوغ اجتناب کنید.
- در زمان انتظار برای ویزیت در سالن انتظار بیمارستان یا مطب حداقل فاصله یک متر را با سایر افراد رعایت کنید.
- در هنگام مراجعه به محیط های تشخیصی درمانی، حتما از ماسک مناسب و ترجیحا دستکش استفاده کنید و از لمس دهان، بینی و چشم خودداری کنید.

### در محیط های عمومی

- فعالیت های خارج از منزل را تا حد امکان محدود نموده و از حضور در مکانهای عمومی و شلوغ پرهیز کنید و حداقل فاصله یک متر را رعایت نمایید.
- در صورت نیاز به حضور در مکان های عمومی، حتما از ماسک استفاده نمایید.
- از لمس سطوح وسایل نقلیه عمومی پرهیز کنید و در صورت لمس از شستشو و ضدعفونی کردن دستان خود در اولین فرصت غفلت نکنید.
- برای استفاده از دکمه های اسانسور در مکانهای عمومی از دستمال کاغذی یا سوآپ گوش پاک کن یا خلال دندان یا دستمال یک بار مصرف استفاده کنید و بلافاصله آنها را در نزدیک ترین سطل زباله بیندازید.
- در هنگام سوار شدن در آسانسور، رو به در آسانسور بایستید نه رو به دیگران و از صحبت کردن اجتناب کنید.
- از حضور در رستوران ها و اماکن غذاخوری پرهیز کنید و در صورت ضرورت حضور، از ظرف ها و لیوان یک بار مصرف استفاده کنید.
- از سطل های پدالی دردار در اماکن عمومی استفاده کنید.
- بلافاصله پس از تماس با کیبورد، موس، موبایل و گوشی تلفن، دکمه آسانسور، دستگاه خودپرداز، دستگاه کارخوان، زنگ اماکن عمومی و منازل، ثبت اثر انگشت پرسنل، استامپ، دستها را با آب و صابون به مدت ۲۰ ثانیه یا مواد ضد عفونی کننده شستشو دهید.

### در محیط خانه

- در صورتی که برای خدمات تشخیصی درمانی به بیمارستان، کلینیک یا مطب مراجعه کرده اید، پس از بازگشت به خانه و در بدو ورود، تمام لباس های خود را در سبد شستشو یا ماشین لباس شویی قرار دهید، بلافاصله دوش بگیرید و لباس تمیز به تن کنید.
- توصیه می شود یک فرد مسئول رسیدگی به بیمار مبتلا به سرطان باشد و این فرد بیشتر از سایر اعضای خانواده اصول بهداشتی را رعایت نماید و کمترین تماس را با محیط های خارج از خانه و سایر افراد خانواده داشته باشد

- فرد مراقبت کننده در تمام لحظات مراقبت از بیمار ماسک به صورت داشته (جهت اطلاع از نحوه صحیح استفاده از ماسک به "دستورالعمل عمومی پیشگیری از ابتلا به کووید ۱۹" تهیه شده توسط گروه زبان چینی دانشگاه تهران مراجعه نمایید) و قبل و بعد از هر مراقبت دست های خود را طبق دستورالعمل های عمومی عنوان شده ضدعفونی کند.
- توصیه می شود تمام لوازم شخصی بیمار شامل لوازم بهداشت شخصی، ظروف مورد استفاده برای غذا خوردن و لوازم محل استراحت بیمار مانند بالش و ملافه و تشک از سایر اعضای خانواده جدا و مختص بیمار مبتلا به سرطان باشد.
- تلاش کنید بیمار در فضایی مخصوص به خود جدا از سایر اعضای خانواده باشد و حداقل خروج از این فضا را داشته باشد و تا حد ممکن فردی غیر از اعضای ساکن به محل زندگی فرد مبتلا به سرطان رفت و آمد نداشته باشد. توجه شود که با توجه به خطر بالاتر لخته عروقی در افراد مبتلا به سرطان که در حال درمان هستند، محدود کردن فرد بیمار در یک اتاق به هیچ وجه به معنای کم تحرکی نیست و لازم است بیمار تحرک معمول را داشته باشد.
- مواجهه بیمار با دیگر اعضای خانواده را محدود کرده و فضای مشترک را به حداقل برسانید. اطمینان حاصل کنید که فضاهای مشترک (به عنوان مثال آشپزخانه، حمام) به خوبی تهویه می گردند (به عنوان مثال پنجره ها را باز نگه دارید).
- توصیه می شود رفت و آمد به اتاق بیمار توسط سایر اعضای خانواده به حداقل ممکن برسد.
- تلاش کنید تمام سطوحی که بیمار با آن ها در تماس است (لوازم اتاق خواب و روشور دستشویی) حداقل روزی دو بار ضدعفونی شود. توصیه می شود ضدعفونی کردن سطوح با پارچه مرطوب شده با مواد ضد عفونی کننده انجام شود.
- حداقل روزی یک بار درجه حرارت بدن بیمار مبتلا به سرطان را توسط تب سنج اندازه بگیرید و در صورتی که دمای بدن از ۳۷/۳ درجه بالاتر است و یا بیمار هریک از علائم سرفه خشک، تنگی نفس یا احساس ناخوشی غیرطبیعی را دارد با پزشک درمانگر بیمار یا مرکزی که بیمار خدمات تشخیصی درمانی خود را از آن دریافت می نماید، تماس بگیرید.
- از رفت و آمد افراد مبتلا به هرگونه علائم سرماخوردگی، حتی در حد آبریزش خفیف بینی یا عطسه اندک، به محل زندگی بیمار شدیداً خودداری کنید.
- رژیم غذایی هفتگی متعادل برای بیمار برنامه ریزی کنید و در هنگام آماده سازی و پخت غذا تمام موارد بهداشتی عنوان شده به خصوص شستن مداوم دست ها به روش صحیح را رعایت کنید. برای کسب اطلاعات بیشتر در زمینه توصیه های تغذیه ای مناسب در این شرایط به راهنمای "تغذیه و پیشگیری از کرونا" تهیه شده توسط دفتر بهبود تغذیه جامعه وزارت بهداشت مراجعه نمایید.
- تمام تلاش خود را در جهت حفظ آرامش خود و بیمار به کار ببرید و سعی کنید محیطی آرام و بدون استرس در منزل فراهم کنید. برای اطلاعات بیشتر به راهنمای "مدیریت استرس و کرونا" تهیه شده توسط دفتر سلامت روان وزارت بهداشت مراجعه کنید.

### توصیه های لازم برای کارکنان مراکز بهداشتی درمانی

- لازم است همه کارکنان مراکز تشخیص و درمان سرطان در زمان اشتغال به کار از ماسک مناسب و دستکش استفاده کنند.
- در زمان ضدعفونی کردن سطوح نیز حتماً از دستکش و ماسک استفاده شود.
- محلولهای گندزدایی حداکثر ۲۴ ساعت ماندگاری دارند و قابل استفاده برای گندزدایی هستند.
- حداقل روزی یک بار سطوح (محل های ورود و خروج، روی میز و صندلی، دستگیره در و پنجره ها، تلفن) و وسایل و تجهیزات محیط کار را ضدعفونی کنید.

- لازم است تمام سطوحی که بیمار با آن ها در تماس است (از جمله تخت درمان رادیوتراپی) حداقل روزی دو بار ضدعفونی شود.
- ضدعفونی سطح پوست با استفاده از الکل ۷۰ درجه معادل ۳ سهم الکل ۹۶ درجه و یک سهم آب لازم است.
- گندزدایی محیط و سطوح معمولی و ظروف با استفاده از محلول کلر یک دهم درصد معادل یک سهم ماده سفید کننده (وایتکس) ۵٪ و ۴۹ سهم آب سرد و معمولی در ظرف دردار و پلاستیکی انجام شود.
- گندزدایی محیط و سطوح آغشته به ترشحات بیماران با استفاده از محلول کلر نیم درصد معادل یک سهم ماده سفید کننده (وایتکس) ۵٪ و ۹ سهم آب سرد و معمولی در ظرف دردار و پلاستیکی صورت گیرد.
- ابتدا گرد و غبار را پاک کنید و سپس با دستمال تمیز آغشته به محلول گندزدایی که محلول اضافی آن گرفته شده به صورت رفت (نه رفت و برگشت) روی سطوح بکشید و رطوبت ناشی از آن باید خود به خود خشک شود و با دستمال دیگری خشک نشود. بهتر است این کار از یک نقطه آغاز و در نقطه مقابل به پایان برسد. دستمال را با آب و وایتکس جداگانه بشوید و برای سطوح دیگر همین کار را تکرار کنید.
- در بخش شیمی درمانی سرپایی و بستری، صرفا بیمار اجازه ورود دارد و پیش از ورود همه وسایل به همراه بیمار تحویل داده شود.
- داروهای شیمی درمانی (و نه پلاستیک همراه آن)، پیش از ورود بیمار به بخش شیمی درمانی، داخل سبد مناسبی قرار گیرد و به پرستار بخش تحویل داده شود.
- برای بیمارانی که برای رادیوتراپی مراجعه می کنند در زمان درمان، از گان یک بار مصرف استفاده شود.

## توصیه های لازم برای پرستاران و پزشکان

- در همه شرایط و قبل از تصمیم گیری برای هر بیمار، لازم است سود هر نوع مداخله تشخیصی درمانی در شرایط موجود در برابر زیان و خطرات ناشی از آلودگی احتمالی به کورونا و بروس، توسط پزشک یا تیم درمانگر سنجیده شود. به ویژه که بیماران مبتلا به سرطان به عنوان گروه های پرخطر هم احتمال بالاتر آلودگی و هم احتمال بالاتر مرگ و میر ناشی از کورونا و بروس را دارند.
- در همه شرایط، لازم است سود و زیان هر نوع مداخله تشخیصی درمانی در شرایط موجود به بیمار (و در صورت رضایت وی به خانواده بیمار) توسط پزشک یا تیم درمانگر توضیح داده شود و به صورت تصمیم گیری مشترک (Shared Decision Making) برای هر بیمار به صورت فردی (Individual) جهت شروع یا ادامه اقدامات تشخیصی درمانی تصمیم گیری و برای آینده برنامه ریزی شود.
- لازم است خدماتی که جنبه غربالگری دارند و فرد گیرنده خدمت، علامتدار نیست، به تعویق افتد.
- با لحاظ کردن همه موارد ذکر شده در بندهای بالا، لازم است جراحی های علاج بخش (Curative) در صورتی که سود حاصل از آنها بسیار بالاتر از زیان احتمالی ناشی از عفونت کورونا و یا تعویق درمان باشد، به روال معمول برنامه ریزی و انجام گردد اما ملاحظات مرتبط با عفونت های پس از جراحی با دقت بیشتری در نظر گرفته شود.

- با لحاظ کردن همه موارد ذکر شده در بندهای بالا، در خصوص جراحی های تسکینی (Palliative) در صورتی که درمان جایگزین کم خطرتری وجود داشته باشد و کیفیت زندگی و بقای بیمار به مخاطره نیفتد، تعویق آن توسط پزشک درمانگر و با در نظر گرفتن ملاحظات بیمار، مد نظر قرار گیرد.
- لازم است تمهیدات لازم برای به تعویق انداختن ویزیت هایی که به منظور پیگیری معمول (Routine Follow Up) بیماران مبتلا به سرطان برنامه ریزی شده است یا درخواست ارزیابی های پاسخ به درمان (با تصویربرداری ها و غیره) در شرایطی که بیمار به لحاظ بالینی مشکل خاصی ندارد، در نظر گرفته شود.
- در شرایطی که به لحاظ علمی و سطوح شواهد (Level of Evidence) و توصیه (Level of Recommendation)، در خصوص سودمندی درمان های رادیوتراپی و شیمی درمانی، تردید وجود دارد از ادامه تجویز آنها یا شروع درمان صرف نظر شود.
- با لحاظ کردن همه موارد ذکر شده در بندهای بالا، در خصوص بیمارانی که تحت درمان هستند یا در مرحله تصمیم گیری درمانی هستند، لازم است پزشکان درمانگر در مورد سود و زیان درمان ها (شامل کموتراپی و رادیوتراپی) با بیمار و خانواده وی صحبت کرده و تا حد ممکن درمان های تسکینی (Palliative)، یا مواردی چون تزریق بای فسفونات که سود کمتری از نظر حفظ کیفیت زندگی یا افزایش بقا دارند را به تعویق بیندازند.
- با لحاظ کردن همه موارد ذکر شده در بندهای بالا، در خصوص بیمارانی که تحت درمان هستند یا در مرحله تصمیم گیری درمانی هستند، لازم است پزشکان درمانگر در مورد سود و زیان درمان ها (شامل کموتراپی و رادیوتراپی) با بیمار و خانواده وی صحبت کرده و تا حد ممکن درمان های کمکی (Adjuvant یا Neo- Adjuvant) را به موارد بسیار سودمند محدود کرده و بقیه موارد را به تعویق بیندازند.
- با لحاظ کردن همه موارد ذکر شده در بندهای بالا، در شرایطی که سود شیمی درمانی به زیان حاصل از عفونت احتمالی برتری دارد و امکان رژیم های جایگزین وجود دارد، به جای رژیم های شیمی درمانی بستری، از رژیم های شیمی درمانی سرپایی استفاده شود تا زمان ماندگاری بیمار در مراکز درمانی کاهش یابد.
- با لحاظ کردن همه موارد ذکر شده در بندهای بالا، در شرایطی که سود شیمی درمانی به زیان حاصل از عفونت احتمالی برتری دارد و امکان رژیم های جایگزین وجود دارد، به جای رژیم های شیمی درمانی با تعداد دوره بیشتر از رژیم های با تعداد دوره کمتر و به جای رژیم های با فاصله های کم (هفتگی) از رژیم های با فاصله های طولانی تر استفاده شود.
- با لحاظ کردن همه موارد ذکر شده در بندهای بالا، در شرایطی که سود شیمی درمانی به زیان حاصل از عفونت احتمالی برتری دارد و امکان رژیم های جایگزین وجود دارد، به جای رژیم های شیمی درمانی تزریقی، از رژیم های شیمی درمانی خوراکی استفاده شود تا زمان مواجهه بیمار با مراکز درمانی کاهش یابد.
- با لحاظ کردن همه موارد ذکر شده در بندهای بالا، در شرایطی که سود شیمی درمانی به زیان حاصل از عفونت احتمالی برتری دارد و امکان جایگزینی وجود دارد، به جای رژیم های شیمی درمانی بستری، از پمپ های انفیوژن شیمی درمانی در خانه استفاده شود تا زمان مواجهه بیمار با مراکز درمانی کاهش یابد.
- با لحاظ کردن همه موارد ذکر شده در بندهای بالا، در شرایطی که سود رادیوتراپی به زیان حاصل از عفونت احتمالی برتری دارد و امکان پروتکل های جایگزینی وجود دارد، به جای رادیوتراپی های با جلسات طولانی تر، از درمان های کوتاه مدت (Short Course) استفاده شود.
- با لحاظ کردن همه موارد ذکر شده در بندهای بالا، ویزیت بیماران برای تجویز نسخه شیمی درمانی و ارزیابی از نظر امکان انجام شیمی درمانی (شامل بررسی پرفورمنس یا آزمایش) به یک ویزیت محدود شود.

- در مواردی که امکان پذیر باشد، پزشکان و پرستاران و تیم درمانگر، از ظرفیت فضای مجازی برای اطلاع از علایم یا آزمایش ها و ارزیابی های تصویربرداری بیمار استفاده کنند تا رفت و آمدها کاهش یابد.
- استفاده از ماسک و دستکش برای پرستاران و پزشکان شاغل در مراکز تشخیص و درمان سرطان ضروری است.
- پرستاران در بخش شیمی درمانی سرپایی یا بستری که در تماس نزدیک و اجتناب ناپذیر با بیماران هستند ترجیحا از لباس یا گان مناسب، ماسک N95 و عینک استفاده نمایند.
- در خصوص شرایط پیوند مغز استخوان، لازم است بالاترین سطوح محافظتی برای کارکنان و بیماران در نظر گرفته شود.
- در هر مراجعه بیمار، به علایم مشکوک توجه و تب بیمار اندازه گیری شود.
- در صورت بروز علایم مشکوک به عفونت کورونایروس در بیماران، به ویژه تب و سرفه، انجام شیمی درمانی لغو و مشاوره های لازم در اولین فرصت صورت گیرد و مطابق آخرین ویرایش فلوچارت تشخیص و درمان بیماری COVID 19 در سطوح ارائه خدمات سرپایی و بستری عمل شود.
- در هر مراجعه بیمار جهت شیمی درمانی، علاوه بر تعداد و درصد نوتروفیل ها (ANC) به عدد لنفوسیت ها و لنفوپنی احتمالی توجه شود و در صورت شک به ابتلا به کورونا ویروس مطابق آخرین ویرایش فلوچارت تشخیص و درمان بیماری COVID 19 در سطوح ارائه خدمات سرپایی و بستری عمل شود.

### توصیه های لازم برای مدیران سلامت

- از آنجا که یکی از درمان های اصلی سرطان، جراحی است، زمینه انجام جراحی های علاج بخش (Curative) فراهم گردد و در خصوص تعویق جراحی های تسکینی (Palliative)، نظر پزشک درمانگر (یا تیم پزشکی) و شرایط بیمار لحاظ گردد.
- لازم است تمهیدی اندیشیده شود که حضور و تجمع بیماران و یا همراهان بیمار در فضای بسته داروخانه های ارائه دهنده داروهای شیمی درمانی کاهش یابد.
- لازم است سازمان های بیمه گر، به روش های گوناگون، تایید حضوری نسخ شیمی درمانی را به روش غیر حضوری تغییر دهند یا به صورت موقت به تعویق بیندازند.
- در مواردی که انجام شیمی درمانی ضروری است، لازم است به جای ارائه خدمات سرپایی در زمان فشرده، ترتیبی اتخاذ شود که زمان خدمت رسانی به بیماران در طی روز (مثلا شیفت صبح و عصر) توزیع شود به طوری که مواجهه بیماران و همراهان با یکدیگر کاهش یابد.
- لازم است با تنظیم دقیق نوبت های رادیوتراپی و شیمی درمانی، میزان ماندگاری بیماران و همراهان در حالت انتظار در مراکز درمانی کاهش یابد.
- لازم است به بیمارانی که قرار است برای پیگیری های معمول مراجعه کنند اطلاع رسانی لازم برای مراجعه در زمان مناسب پس از فروکش کردن اپیدمی صورت گیرد.
- لازم است به بیمارانی که نیازمند دریافت خدمت هستند، به صورت مناسبی اطلاع داده شود که حداکثر تنها با یک همراه در محیط های پزشکی حاضر شوند.
- لازم است ملاقات بیماران بستری مگر در شرایط خاص ممنوع گردد.



- لازم است به بیماران و همراهان اطلاع داده شود تا با ماسک مناسب در محیط های تشخیصی درمانی حاضر شوند .
- در صورت برخورداری از امکانات تب سنج، در محل ورود بیمار و همراه، تب آنها اندازه گیری شود و در صورت وجود تب بالا به اورژانس یا مرکز ارائه دهنده خدمات مرتبط با کرونا ارجاع گردند.
- لازم است در بدو ورود به مرکز تشخیص و درمان سرطان، در صورت تامین، بسته های بهداشتی شامل ماسک، دستکش و محلول شستشوی ضد عفونی کننده در اختیار بیماران به عنوان گروه های پرخطر قرار گیرد تا در همان زمان از آنها استفاده نمایند.
- لازم است پمفلت های آموزشی در اختیار تمام بیماران مراجعه کننده قرار بگیرد.
- در صورت برخورداری از امکانات مناسب، کال سنتر (Call Center) با امکان پاسخگویی تلفنی تمام وقت یا پاره وقت به مشکلات بیماران و خانواده ها فراهم گردد تا از مراجعه بیمار به مراکز تا حد امکان کاسته شود.
- در صورتی که شرایط ارائه خدمات در خانه (Home Care) فراهم است، بیماران، خدمات مختلف به ویژه مراقبت های حمایتی و تسکینی را در خانه دریافت نمایند. انجام خدمات در خانه صرفا شامل خدمات مجاز برای ارائه در خانه و بر اساس دستورالعمل های قبلی ابلاغی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی خواهد بود و شامل انجام شیمی درمانی نمی شود. همچنین لازم است قبل از اعزام هر تیم مراقبت در خانه، از وضعیت سلامت آنها و عدم وجود علایم مشکوک به کرونا اطمینان حاصل شود و از ماسک مناسب، دستکش و گان استفاده گردد.

### توصیه های لازم برای سازمان های مردم نهاد و خیریه

- به منظور کاهش مواجهات رو در رو، تا حد امکان، زمینه ارائه خدمات غیر حضوری فراهم گردد.
- در صورت امکان، ارائه خدمات در خانه جایگزین خدمات حضوری گردد.
- در صورت ارائه خدمات در خانه، شرایط ایمنی از جمله پوشیدن ماسک و لباس مناسب و استفاده از دستکش ضروری است.
- زمینه افزایش آگاهی بیماران مبتلا به سرطان از طریق آماده سازی پمفلت های آموزشی یا برنامه های آموزشی تصویری از طریق فضای مجازی فراهم گردد.